

הבניין: 50 שנה
المبنى: 50 عامًا
The Building:
50 Years

הבניין: 50 שנה

יוני-דצמבר 2021

אוצר ועורך: ערן נוימן

עוזרי מחקר ואוצרות: גילי שפירא, נטלי אנדריאשביץ,

יונתן לצטר

ריכוז ארכיון עזריאלי לאדריכלות והפקה: ענת דרנגר-שמואלי

ממונה על ארכיון מוזיאון תל-אביב לאמנות ועזרה במחקר:

מיה גן-צבי

תיעוד תצלומים ושרטוטים היסטוריים: מרגריטה פרלין

עריכת טקסט: דפנה רז

תרגום לאנגלית ועריכה: טליה הליון, מרגרי מורגן

תרגום לערבית ועריכה: שרבל עבוד, רואא תרגום והוצאה לאור

עיצוב גרפי והפקה: סטודיו קובי פרנקו

הדפסה: ע.ר. הדפסות בע"מ, תל-אביב

תצלומים באדיבות ארכיון מוזיאון תל-אביב לאמנות:

רן ארדה (15-16, 33, 41, 43, 45), רוי ברודי (34, 37), פאול גרוס

(5, 27), רחל הירש (6), וילם ון-דה-פול (4), סם פרנק (8, 21),

ישראל צפירי (1, 10-11, 23, 29-32, 38-40, 46), יצחק קלטר

(3, 22, 42), גיורא שלמי (14), פרנק שרשל (2)

תצלומים נוספים: יונתן לצטר (24-26, 47), עמית גרון (35);

מרגריטה פרלין, © מוזיאון תל-אביב לאמנות (18); © הארץ,

ארכיון אדריכלות ישראל (48); פיטר גזלי, © המוזיאון לאמנות

מודרנית, ניו-יורק / Scala Archives

ארכיון עזריאלי לאדריכלות עשה כל מאמץ לאתר את שמות

הצלמים ואת בעלי הזכויות על חומרים שנאספו ממקורות

חיפוניים. אנו מתנצלים על כל השמטה או טעות, ואם יובאו

לידיעתנו נפעל לתקן.

תודות: מירה לפידות, אוצרת ראשית, מוזיאון תל-אביב לאמנות;

גלית גל, קרן עזריאלי; בית הספר לאדריכלות ע"ש עזריאלי,

אוניברסיטת תל-אביב; ארכיון מרכז רכטר לאדריכלות, ReCA;

פרופ' אדר' דן איתן, אדר' אבנר ישראל, ד"ר אדר' צבי אלחייני,

רפי גמזו, מאירה גיד-חיימוביץ, ינק יונטף, אדר' רבקה כרמי,

אדר' רות להב-ריג, סיגל קפלן, רכטר אדריכלים

תודה מיוחדת: דנה עזריאלי, יו"ר קבוצת עזריאלי

ויו"ר קרן עזריאלי

מוזיאון תל-אביב לאמנות גאה לציין

יובל שנים לבניין המרכזי, בתכנונם של

האדריכלים דן איתן ויצחק ישר. איתן

וישר יצרו בניין חשוב, שתיאורטיקן

האדריכלות היהודי-איטלקי ברונו

צבי זיהה כי הוא עתיד להיות לאיקון

אדריכלי בינלאומי.

חנוכתו של בניין המוזיאון בשדרות

שאול המלך ב-1971 סימנה את

הגעתו לבגרות של המוסד, שהוקם

ב-1932 על-ידי ראש העירייה מאיר

דיזנגוף. המוזיאון זכה אז, לראשונה,

למבנה-קבע שתוכנן במיוחד לצרכיו.

בניין זה היה לימים לנכס אדריכלי

יוצא-דופן במושגים מקומיים

וגלובליים – אך בראש ובראשונה

היטיב למלא את תפקידו בהעמדת

חווייה מוזיאלית אופטימלית. התכנון

המדויק יוצר מהלך טבעי וזורם מרחבת

הכניסה; דרך המבואה המפוארת

והרמפה, שהיתה לאחד מסימני ההיכר

של המוזיאון; ועד לאולמות התצוגה

המרהיבים. בניין המוזיאון מצטיין

בפרופורציות מודרניסטיות מהודקות

ובתכנון זורם המעודד תנועה בין חלליו

הפנימיים, שאיכותם נשמרת לאורך

השנים.

בשנת היובל לבניין המרכזי, רגע לפני

חגיגות תשעים להיווסדו, המוזיאון

מציין את עברו במבט קדימה, אל

העתיד. התפתחויות שחלו בעשורים

האחרונים בתפיסת האמנות, במושגי

המוזיאולוגיה ובמעמד התכנים

שהמוזיאון מנגיש לקהליו השונים,

מחייבים גמישות מתמדת בהגדרתו

כמוסד תרבות. האדריכלות המוצלחת

של בניין המוזיאון תומכת בתהליך

המתחדש והבלתי פוסק של ניסוח

מאפייניו התוכניים והחזותיים.

בהזדמנות חגיגית זו קיבל מוזיאון תל-אביב לאמנות תרומה משמעותית מקרן משפחת פולסון, המיועדת לשדרוג הבניין המרכזי ולהעשרת חוויית המבקרים. כמחווה לתרומה נדיבה זו, שתשמש לפיתוח תשתיות ולתמיכה בפעילות השוטפת במשך שנים, ייקרא הבניין על שם קרן משפחת פולסון. בשאיפה לקדם קיימות עירונית ולהתאים את פעילות המוזיאון לתקנות נגישות ותכנון ירוק, נפעל להרחבת תשתיות הבניין תוך שמירה על אופיו המקורי. ההתחדשות הנמשכת מחזקת את אופיו של המוזיאון כמוסד תרבות עכשווי, דינמי ושוקק חיים בלב העיר תל-אביב-יפו, וכאחד המוזיאונים המרכזיים בעולם.

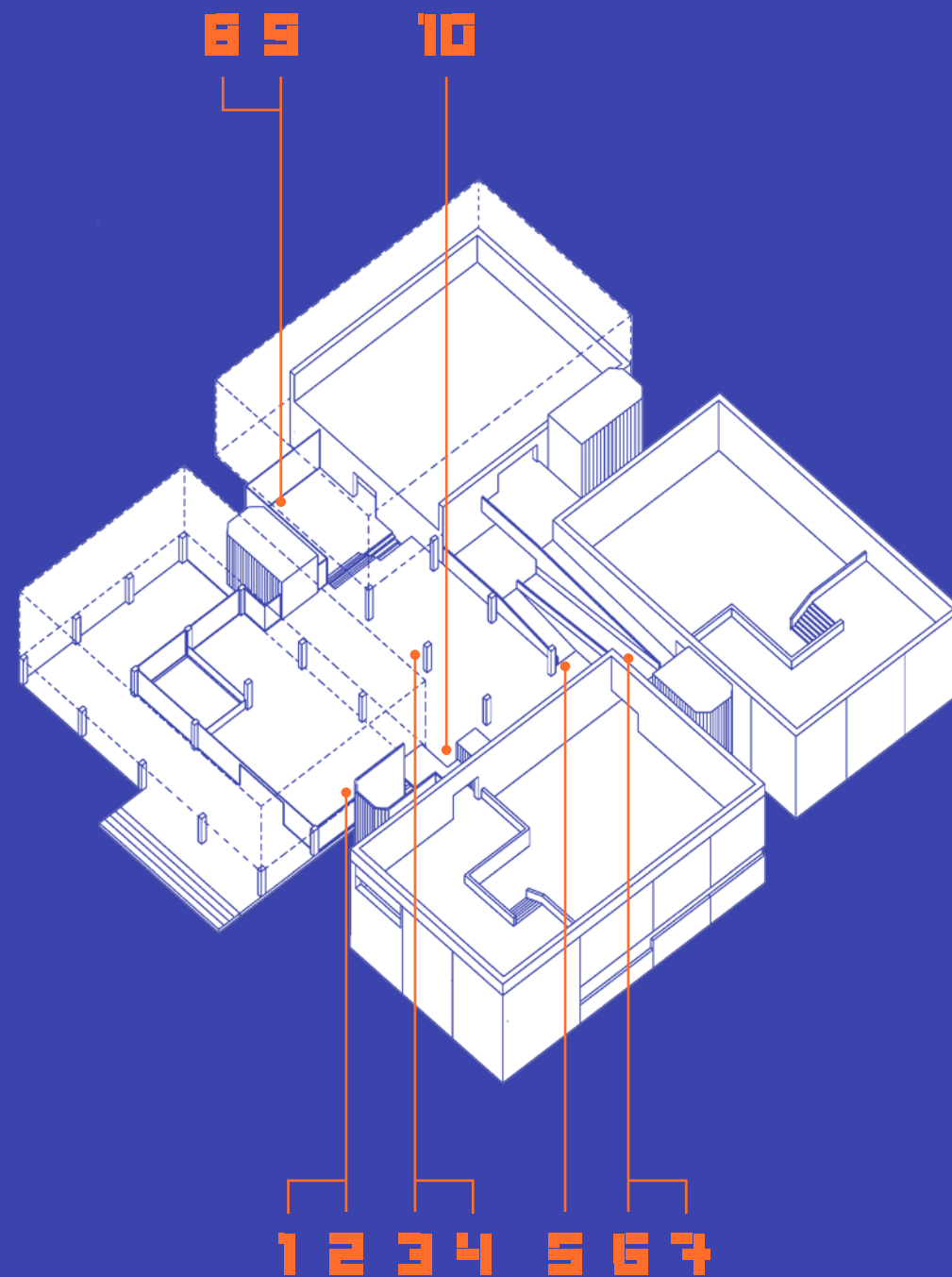
טניה כהן-עוזיאלי
מנכ"לית מוזיאון תל-אביב לאמנות

הבניין המרכזי של מוזיאון תל-אביב לאמנות, בתכנונם של האדריכלים דן איתן ויצחק ישר, נחנך באפריל 1971. קודם לכן, מאז הקמתו ב-1932, פעל המוזיאון בבית דיזנגוף בשדרות רוטשילד, ואחר כך בביתן הלנה רובינשטיין בשדרות תרס"ט; המעבר לבניין המרכזי – על אולמותיו רחבי הידיים, המבואה הטקסית, הספרייה, אזורי המשרדים ופונקציות השירות השונות (מעבדות, סדנאות מסגור ורסטורציה וכיוצא באלה) – הפך אותו למוסד מוזיאלי בסטנדרט בינלאומי. הבניין הקונצנטרי שתכננו איתן וישר התבסס על טיפולוגיה של בנייני מוזיאון שהתפתחה מאז ראשית המאה ה-19. בכך שנתנו מענה לפרוגרמה אדריכלית זו, הנהוגה במוזיאונים מובילים בעולם, עדכנו האדריכלים את התנאים הפיזיים של המוזיאון התל-אביבי ותרמו להעלאת קרנו ולמעמדו המרכזי.

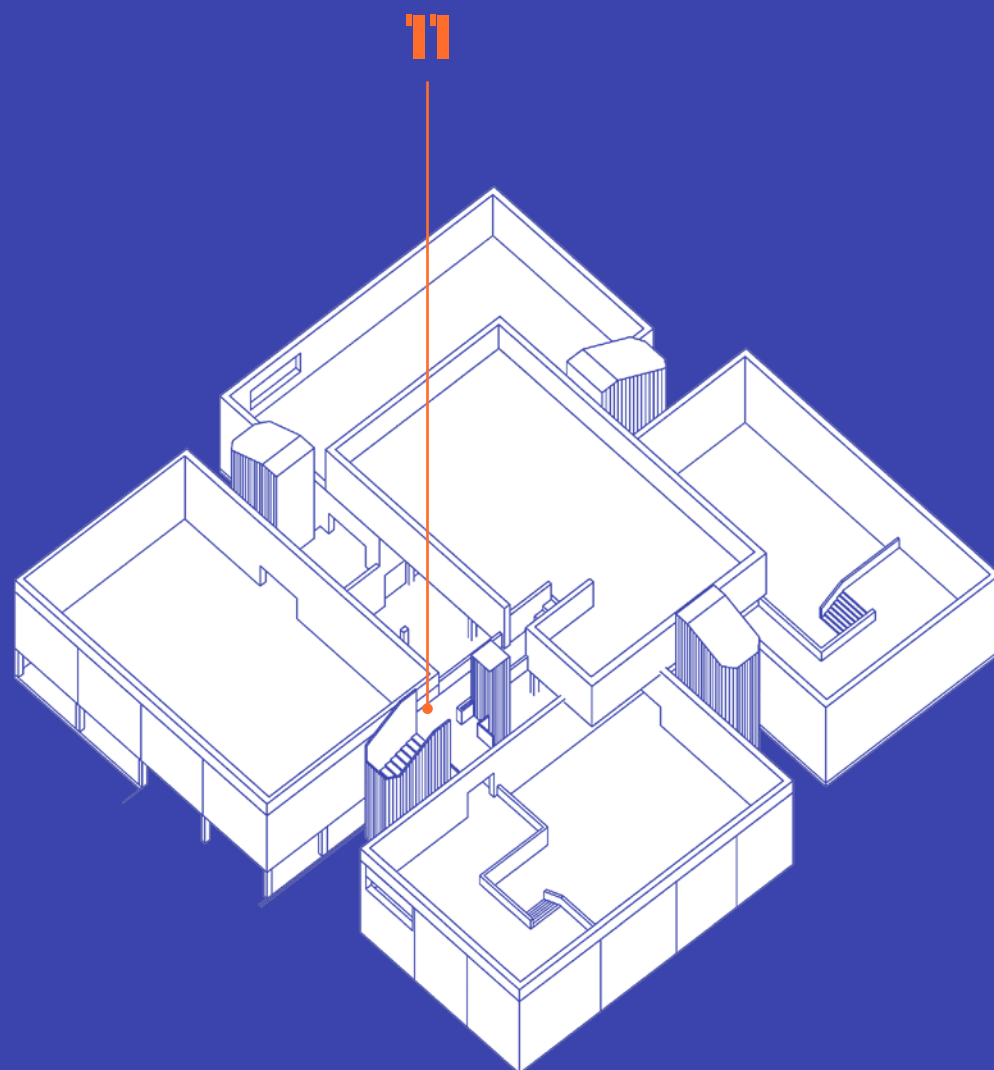
החוברת מלווה סיור ברחבי המוזיאון, שיחשוף את מרכיביו הבנייניים ואת תרומתו של התכנון האדריכלי לתפקודו של המוסד המוזיאלי. 11 נקודות-מפתח אדריכליות מאפשרות לעקוב אחר המהלכים שבאמצעותם רקמו איתן וישר את חלקיו השונים של המוזיאון ליצירת בניין אחוד, עקבי ושלם. הסיור מתחיל במבואה, מתקדם במעלה הרמפה אל אולמות התצוגה, עובר דרך גן הפסלים של המוזיאון ומסתיים בחללי ארכיון עזריאלי לאדריכלות, ששימשו בעבר את ספריית המוזיאון. המעבר בין נקודות המפתח השונות ממחיש כיצד הארגון המרחבי של פונקציות המוזיאון, מהלך הכניסה וחומרי הבנייה, יצרו בניין מוזיאלי מוצלח, שזיכה את אדריכליו בפרס רכטר היוקרתי.

פרופ' אדר' ערן נוימן
מנהל ארכיון עזריאלי לאדריכלות

קומת הכניסה ואולמות התצוגה

קומת הספרייה

1 הבניין	5 הרמפה	9 גן הפסלים
2 יחסי חוץ-פנים	6 חלונות של ניתוק	10 בטון מסורק
3 מהלך הכניסה	7 אולמות התצוגה	11 הספרייה
4 המבואה	8 קצה הבניין	

הבניין

בניין מוזיאון תל-אביב לאמנות, שנחנך ברוב פאר ב-19 באפריל 1971, הוא משכנו השלישי של המוזיאון. ראשיתו של המוזיאון בשנת 1932, אז נוסד על-ידי ראש העירייה מאיר דיזנגוף בביתו הפרטי שבשדרות רוטשילד 16 בתל-אביב. בית המגורים הוסב לבניין המשמש לתצוגת אמנות על-ידי אדריכל העיר, דב הרשקוביץ. ב-1959 נחנך בניינו השני של המוזיאון – ביתן הלנה רובינשטיין החדש בשדרות תרס"ט, בתכנונם של דב כרמי, זאב רכטר ויעקב רכטר. ב-1964 הכריזה עיריית תל-אביב על תחרות לתכנון בניין חדש למוזיאון. בתחרות זכו האדריכלים דן איתן ויצחק ישר, והבניין נחנך במעמד נשיא המדינה זלמן שזר, ראש הממשלה גולדה מאיר, שר החוץ אבא אבן וראש העירייה יהושע רבינוביץ'.

ההצעה של איתן וישר הושתתה על ארבעה אולמות תצוגה, שאורגנו במערך קונצנטרי סביב חלל מבואה גדול ומרשים. בין חללי האולמות מיקמו איתן וישר מגדלי שירות, הכוללים פונקציות כגון מדרגות, מעליות, חדרי שירותים ועוד. את המגדלים סימנו בבטון מסורק בדוגמת קורדורוי. מעל המבואה, בקומה השלישית, מיקמו האדריכלים את קומת המשרדים של המוזיאון. חלוקה מבנית זו של בניין המוזיאון ניכרת היטב במבט מן הכיכר.

- 1 הבניין המרכזי: מבט מדרום אל החזית הראשית, שנות ה-70
- 2 בית דיזנגוף, שדרות רוטשילד: מבט מצפון, 1948
- 3 הבניין המרכזי במהלך הבנייה: מבט מדרום-מזרח, 1970
- 4 ביתן הלנה רובינשטיין, שדרות תרס"ט: מבט מצפון-מערב, 1962

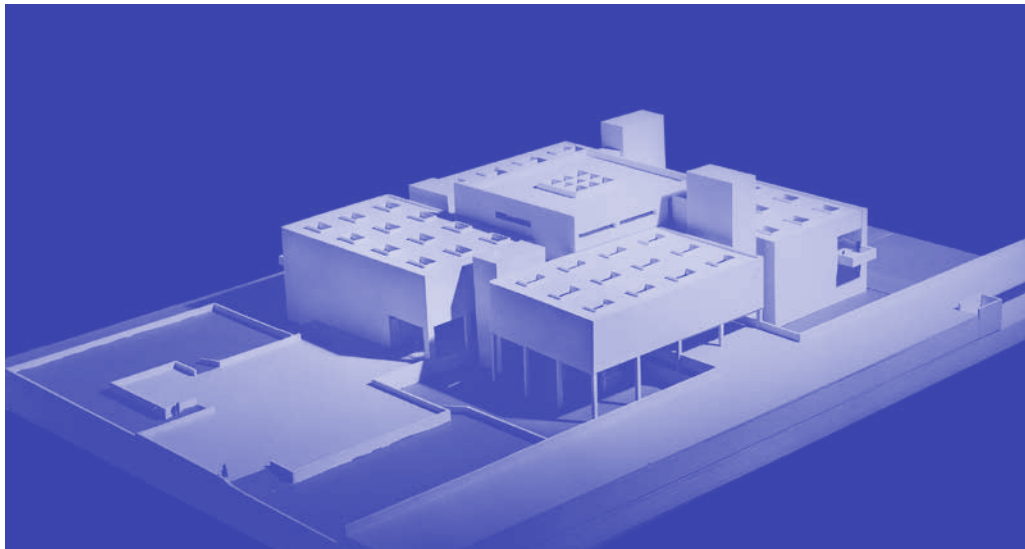

1

3

2

4

5

6

7

8

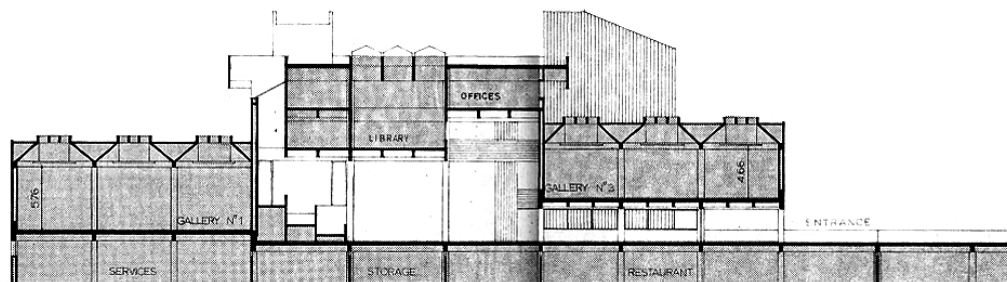

יחסי חוץ-פנים

התכנון העקרוני של בניין המוזיאון דרש בניין מופנם, המתקשר באופן חלקי בלבד עם הכיכר החיצונית. חללי תצוגה של אמנות, מעצם טבעם, הם מכלים המנותקים מן החוץ. מבואת הכניסה, האמורה לחבר בין הכיכר החיצונית לבין פנים הבניין, נותקה אף היא מהחוץ בשל הסידור ההיקפי של האולמות, הסוגרים עליה ויוצרים מבנה קונצנטרי. כפיצוי על הניתוק הזה, בחנו האדריכלים אמצעי קישור שונים בין הכיכר לבין החללים הפנימיים. באחת ההצעות מיקמו איתן וישר מרפסת בחזית אולם יגלום, שבו מוצג אוסף משה ושרה מאייר. אופציה זו לא יצאה אל הפועל, ייתכן משום שפגעה בשלמות הקופסה הלבנה של חלל התצוגה, ובמקומה נקבעו באולם חלונות. במרוצת השנים, בעקבות התקנתם של וילונות אנכיים על החלונות, נחסם במידת־מה גם חיבור זה בין החוץ והפנים. חלון נוסף, שנקבע בחזית המערבית של אולם זקס, נאטם לימים עם בניית התוספת של אגף ריץ' ב־1999.

5	דגם הבניין עם מרפסת בחזית אולם יגלום, 1965
6	כיכר המוזיאון והכניסה הראשית: מבט־על מדרום, 1971
7	מבט־על מדרום־מזרח, שנות ה־70
8	אולם זקס במהלך הבנייה, 1970

9

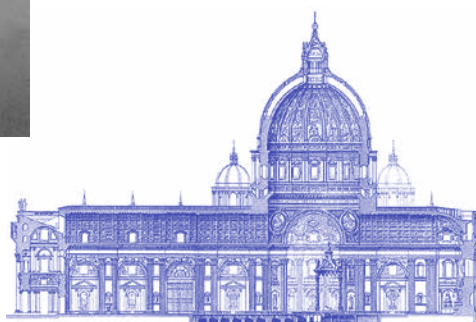
10

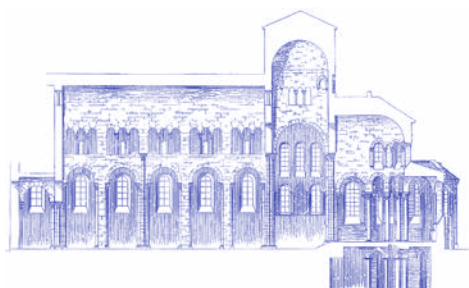
11

12

13

מהלך הכניסה

הכניסה למוזיאון תל-אביב לאמנות מתוכננת כמהלך הדרגתי העובר דרך ארבעה מצבים. תחילה מגיעים המבקרים והמבקרים לכיכר המוזיאון, המקבלת את פניהם ברוחב יד תחת כיפת השמים. בשלב הבא נכנסים תחת קורת גג נמוכה, המפוצלת לשניים – באמצעות קיר זכוכית – לחלל נמוך חיצוני וחלל נמוך פנימי. לאחר רכישת הכרטיסים בדלפק הממוקם בחלל הנמוך הפנימי, נכנסים למבואת המוזיאון ונחשפים לחלל המבואה הגבוה, המיתמר לגובה 15 מטרים. מהלך הכניסה לבניין והחתך שעליו הוא מושתת משתקפים במובנים רבים את הכניסות לקתדרלות הרומנסקיות של ימי-הביניים ולקתדרלות הרנסנסיות מן המאות ה-15 וה-16. בכניסה לקתדרלות אלה, הניצבות בקצה כיכר רחבה, עוברים המבקרים והמבקרים דרך הכיכר ונכנסים לחלל נמוך, המוביל אל החלל המרכזי הגבוה של הבניין. מהלך הכניסה לקתדרלות מדגיש את ההפרדה בין מרחבי החוץ לחללי הפנים, בין קודש לחול. בשיעתוקו של מהלך זה בכניסה למוזיאון תל-אביב, מחזקים האדריכלים איתן וישר את התפיסה הרואה במוזיאונים את הקתדרלות של המאה ה-20.

9 חתך אורך, סוף שנות ה-60 (פרט)

10 פסלו של הנרי מור דמות רוכנת (1969) בכניסה למוזיאון, 1971

11 מבט מהרמפה אל מבואת הכניסה, 1971

12 בזיליקת פטרוס הקדוש, רומא: חתך אורך (שרטוט: ז'ול ג'לבו, 1853)

13 קתדרלת נוטרדאם, קלרמון-פראן, צרפת: חתך אורך (שרטוט: גיאורג דהיו

ונוסטב פון-בצולד, 1887-1902)

המבואה

מבואת הכניסה למוזיאון היא החלל הציבורי המרכזי של הבניין. באפיון המבואה ובמיקומה, אימצו האדריכלים איתן וישר את הסכימה הנהוגה בתכנון בנייני מוזיאונים, שהתפתחה מהתקדים של המוזיאון הישן (Altes Museum) בברלין (1823-30), בתכנון קרל פרידריך שינקל, והתקבעה במהלך המאה ה-20. שינקל יצר במבואה מרחב מקורה להתקהלות הציבור לפני הצפייה באמנות – וגם המבואה של מוזיאון תל-אביב לאמנות, הנישאת לגובה 15 מ' ומשתרעת על פני כ-900 מ"ר, תוכננה כמרחב ציבורי מקורה שבו נאספים המבקרים בטרם יעלו ברמפה אל אולמות התצוגה. לרגל פתיחתו של המוזיאון, הוצגו על קירות המבואה שטיחי-קיר צרפתיים בני-זמננו לצד עבודתו של יעקב אגם מצעד הזמן, התלויה במקומה עד היום. במשך השנים הותקנו במבואה שתי עבודות אמנות נוספות: מחווה לרחל ודב גוטסמן (1976) של דני קרוון, וציור-קיר למוזיאון תל-אביב (1989) של האמן האמריקאי רוי ליכטנשטיין.

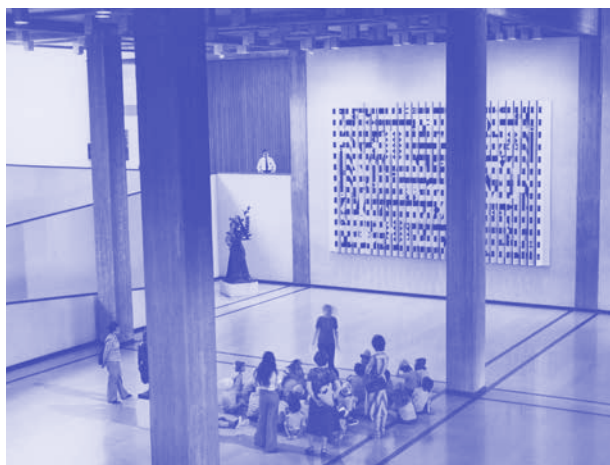
- 14 פתיחת התערוכה "אמנות אמריקאית במאה ה-20: מוזיאון תל-אביב מארח את המוזיאון לאמנות מודרנית, ניו-יורק" במבואת המוזיאון, 1980
- 15 מצעד הזמן של יעקב אגם על הקיר המזרחי של המבואה, 1971
- 16 מראה תצוגה בחלל המבואה, 1971
- 17 דני קרוון, מתוך הטריפטיכון מחווה לרחל ודב גוטסמן, 1976
- 18 רוי ליכטנשטיין, ציור-קיר למוזיאון תל-אביב, 1989, דיפטיכון

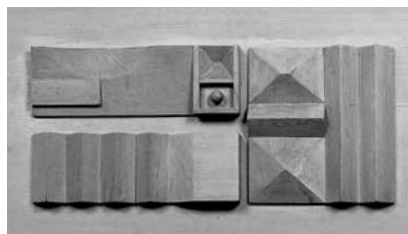
14

16

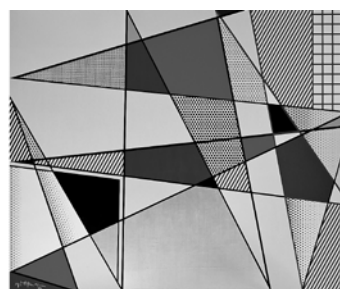
15

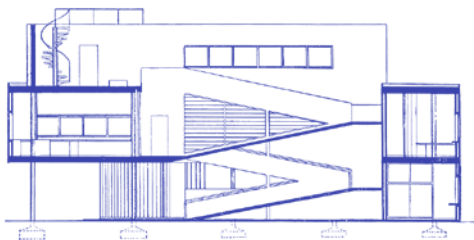
17

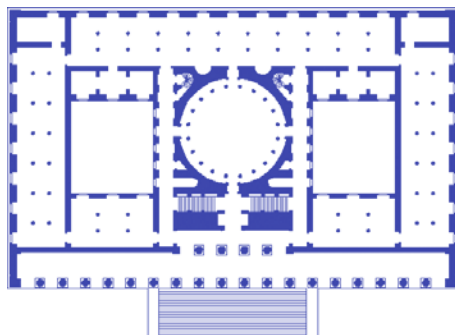
18

20

19

21

22

23

הרמפה

הרמפה העולה ממבואת הבניין המרכזי אל אולם התצוגה העליון, מתווה את תחילתו של מהלך תנועה ספירלי, הממשיך ועובר דרך אולמות הבניין וחוזר בסופו אל המבואה. תוואי התנועה מעיד על אימוצה של הסכימה המרכזית הנהוגה בתכנון בנייני מוזיאון: כניסה לחלל מרכזי, שממנו עולים אל מעלה הבניין וממשיכים משם כלפי מטה במהלך ספירלי. הסכימה הוצגה לראשונה ב־1830 במוזיאון הישן (Altes Museum) בברלין בתכנונו של קרל פרידריך שינקל, והיא אומצה על־ידי פרנק לויד רייט במוזיאון גוגנהיים בניו־יורק (1959) ובמוזיאונים רבים אחרים ברחבי העולם. הרמפה עצמה מתייחסת ל"טיילת האדריכלית" של המודרניזם, שעיקרה תכנון הנסוב על ציר של תהלוכה טקסית. לה קורבוזייה, מאבות האדריכלות המודרנית ומי שטבע את המונח promenade architecturale, יישם את הרעיון בוילה סבואה (Savoye), שתכנן בפואסי שבפאתי פריז (31-1928).

19 המוזיאון הישן, ברלין, בתכנון קרל פרידריך שינקל, 1823-30:
תוכנית קומת הקרקע

20 וילה סבואה, פואסי, צרפת, בתכנון לה קורבוזייה, 31-1928: חתר אורך

21 הרמפה במהלך הבנייה, סוף שנות ה־60

22 הרמפה במהלך הבנייה: מבט מקומת הגלריות, סוף שנות ה־60

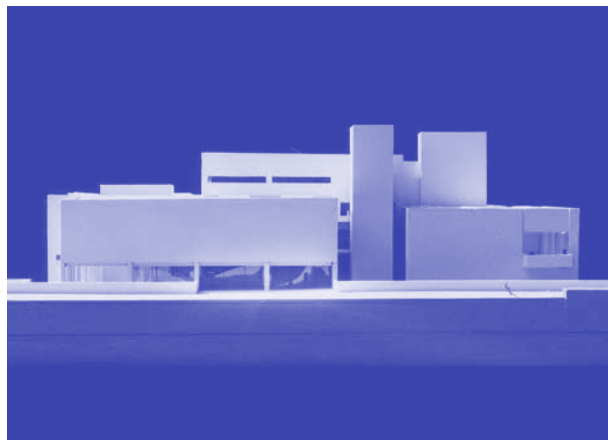
23 הרמפה: מבט מקומת הגלריות, 1971

25

26

27

24

חלונות של ניתוק

החלונות האנכיים המלווים את גרם המדרגות מקומת המרתף עד לקומת המשרדים העליונה, נועדו להדגיש את ההפרדה בין חלקי הבניין השונים. בניין המוזיאון מורכב מארבע תיבות, המאכלסות את אולמות התצוגה. ביניהן מיקמו האדריכלים אלמנטים אנכיים – מגדלים קטנים – לפונקציות שירות כמו גרמי מדרגות, מעליות, חדרי שירותים ועוד. כלפי חוץ, שני האלמנטים האדריכליים – תיבות האולמות ומגדלי השירות – בולטים בנפחיותם השונה. גם הטיפול החומרי בהם שונה: האולמות מחופים אבן, ואילו המגדלים נוצקו בבטון מסורק בדוגמת קורדורוי. כלפי פנים, ההבדלים הללו מודגשים באמצעות החלונות האנכיים החוצצים בין הגופים השונים. את מיקומן של פונקציות השירות במגדלי הבטון אימצו איתן וישר מהאדריכל היהודי-אמריקאי לואי קאהן, שנקט אסטרטגיה דומה בבניין מעבדות המחקר הרפואי של ריצ'רדס באוניברסיטת פנסילבניה, שנחנך ב-1965.

- 24 חלונות אנכיים לצד פיר המעלית, 2021
- 25 חלון אל החוץ לצד הוויטרינה של אולם מאירהוף, 2021
- 26 חלונות אנכיים לצד הכניסה לאולמות מאירהוף ויגלום, 2021
- 27 דגם: מבט מדרום אל החזית הראשית, 1965

28

29

31

30

32

אולמות התצוגה

בתכנון אולמות התצוגה במוזיאון, הציעו איתן וישר שני טיפוסים: אולמות במפלס אחד – ואולמות דו־מפלסיים, עם גרם מדרגות הקושר בין המפלסים. את האולמות עצמם עיצבו איתן וישר בניטרליות יחסית, במסורת ה"קובייה הלבנה" חסרת הזהות של האדריכלות המודרנית. בכך אימצו מנהלי המוזיאון והאדריכלים את הגישה שהנהיג לצורך זה מנהלו הראשון של המוזיאון לאמנות מודרנית בניו־יורק (MoMA), אלפרד בר (Barr), באמצע שנות ה־30 של המאה ה־20. בר ביקש לפטור את הצופים מהפרעות מיותרות ולהציג את עבודות האמנות בחללים מרווחים, שנכחותם האדריכלית אינה מורגשת. האולמות שיצרו איתן וישר ברוח זו, בשטח כ־800 מ"ר האחד, מתוכננים בניסיון למזער ככל האפשר הפרעות של עמודי קונסטרוקציה בחלל. בתקרת האולמות הותקנו שבכות, המחדירות פנימה אור טבעי מסונן ולא־ישיר.

- 28 המוזיאון לאמנות מודרנית, ניו־יורק: מראה תצוגה בתערוכת אנרי מאטיס, 1931
- 29 אולם מאירהוף במהלך הבנייה, 1970
- 30 תערוכת ז'אק ליפשיץ באולם זקס, 1971
- 31 תערוכת "אמנות ומדע" באולם אסיא, 1971
- 32 התערוכה "אמנות ישראלית: ציור, פיסול וגרפיקה" באולם מאירהוף, 1971

33

34

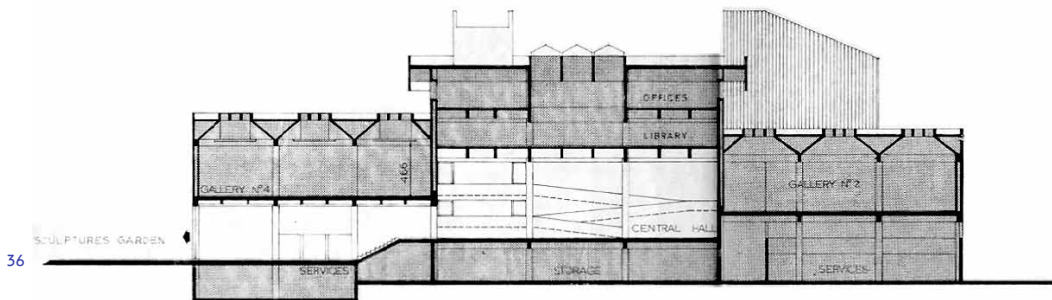
35

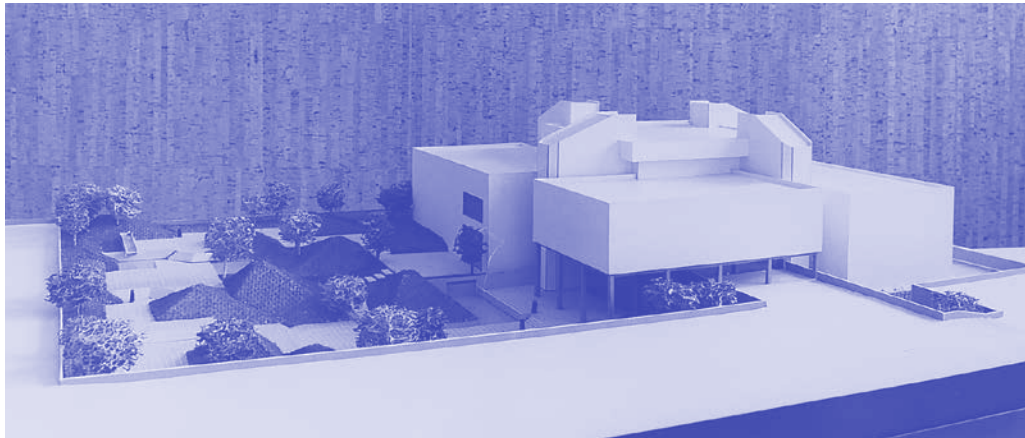
קצה הבניין

הקיר החיצוני והקצה המערבי של המוזיאון עבר בשעתו בין הבניין המרכזי לבין האגף ע"ש מארק ריץ וגבריאלה ריץ. דלת גדולה שנקבעה בקיר הזכוכית הובילה משם אל גן הפסלים של המוזיאון. במרוצת השנים, עם צמיחתו של המוזיאון, תפיחת אוספיו והגידול במספר התערוכות שהוצגו בו, נוספו לו אגפים חדשים. התוספת הראשונה – אגף ריץ בתכנון דן איתן, שנחנך ב-1999 – כללה שני אולמות חדשים בשני מפלסים, ומחסנים. תוספת זו לא פגעה בקונצטריות של הבניין המרכזי, אך היה בה כדי לסמן את מגמת הצמיחה העתידית של המוזיאון. בשנת 2011 נחנך הבניין החדש של המוזיאון, הבניין ע"ש שמואל והרטה עמיר, שאת הקמתו יזם וקידם מנהלו באותן שנים, פרופ' מרדכי עומר. האדריכל היהודי האמריקאי פרסטון סקוט כהן תכנן גם הוא בניין קונצנטרי: בדומה לבניין המרכזי, גם ששת אולמות התצוגה של הבניין החדש סובבים חלל מרכזי, הקרוי מפל האור.

- 33 הקצה המערבי של המוזיאון: קיר זכוכית במעבר אל גן הפסלים, 1971
- 34 דגם בניין המוזיאון וגן הפסלים: מבט ממערב, סוף שנות ה-60
- 35 אגף חדש: הבניין ע"ש שמואל והרטה עמיר, 2011

36

37

38

39

גן הפסלים

גן הפסלים של המוזיאון תוכנן לתצוגה של פסלי חוץ ולאירוח של קבלות פנים, פתיחות, הרצאות ואף קונצרטים. הגן, בשטח שני דונמים, מוקם במפלס הנמוך (1-) של הבניין בצדו המערבי – מיקום המאפשר גישה ישירה מתוך המוזיאון במפלס זה וגישה נוספת, בגרם מדרגות, מן הקומות העליונות. במקביל חוצר הגן בגרם מדרגות חיצוני גם למפלס הכיכר, כך שיהווה חלק מן המרחב הציבורי הפתוח שאינו דורש מעבר דרך הבניין. בתחרות לתכנון הבניין הגישו האדריכלים הצעות גם לעיצוב הגן, ובמקביל הוזמנו אדריכלי הנוף ליפא יהלום ודן צור להציע רעיונות משלהם לעיצובו. בשנות ה-60 תכננו יהלום וצור פארקים לאומיים ואתרי עתיקות ברחבי הארץ, וקבעו במידה רבה את אופיו של מרחב הנוף הישראלי. התכנון למוזיאון תל-אביב היה מבחינתם הזדמנות לבחון את רעיונותיהם גם בהקשרים של נוף עירוני, ובתוכניתם הם התייחסו לא רק לגן אלא גם לכיכר הכניסה ולסביבה כולה. עם פתיחתו של המוזיאון ב-1971, מוקמו בשטח הגן כמה פסלים באופן אקראי, מאחר שלא נמצא תקציב להקמתו. במשך השנים הוצבו בו פסלים נוספים, ורק ב-1999, עם הקמתו של אגף ריץ', הושלמה גם הקמת הגן, שנפתח רשמית ונקרא גן הפסלים ע"ש לולה אבנר לזכר דולפי אבנר.

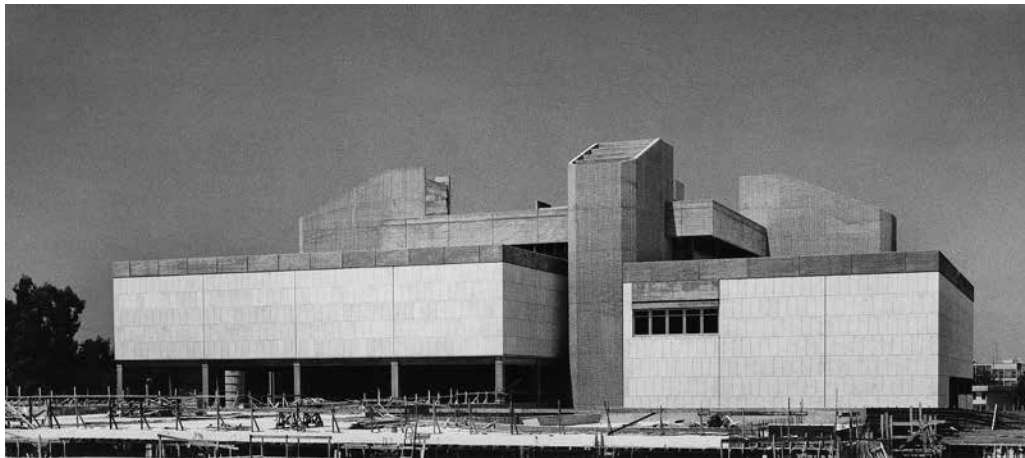
36 הבניין המרכזי: חתר עם גן הפסלים משמאל, סוף שנות ה-60 (פרט)

37 דגם בניין המוזיאון וגן הפסלים: מבט מדרום, סוף שנות ה-60

38 דגם בניין המוזיאון וגן הפסלים: מבט ממערב, 1965

39 גן הפסלים, שנות ה-70

40

41

43

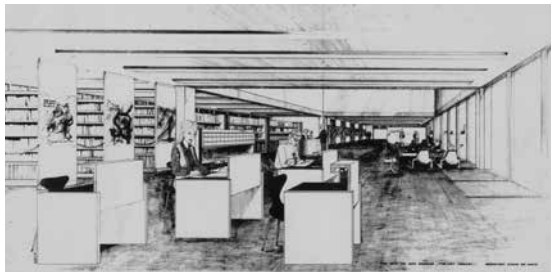
42

בטון מסורק

פיר המעלית, הממוקם בפינה הדרומית-מזרחית של מבואת הכניסה, הוא האלמנט היחיד בחלל הפנימי של המוזיאון שנוצק בבטון חשוף ומסורק בדוגמת קורדורוי. בחלקו החיצוני של הבניין, השתמשו האדריכלים בבטון מסורק כאמצעי של בידול בין המגדלים הקטנים הבולטים כלפי מעלה, לבין קופסאות חללי התצוגה שחופו באבן. הבחירה לסמן את פיר המעלית הפנימי בדומה למגדלים החיצוניים, קושרת בין מרחבי החוץ והפנים של הבניין וחושפת את מרכיביו החומריים, תוך הדגשת סגנונו הברוטליסטי. ברוח הברוטליזם, איתן וישר חושפים בחלל המבואה – כמו בחללי הבניין האחרים – את עמודי וקורות הקונסטרוקציה. מעניין לציין שהאלמנטים הקונסטרוקטיביים לא נחשפים מחוץ לבניין, אלא רק בחלליו הפנימיים.

- 40 מבט מדרום במהלך הבניה, 1970
- 41 מגדל שירות במעטפת בטון מסורק, 1970
- 42 פיר המעלית במהלך הבנייה: מבט מהמבואה, 1970
- 43 סיור באתר הבנייה: יצחק ישר (מימין), דן איתן (במרכז), ודוד דה־מאיו, מעצב הפנים של המוזיאון (משמאל), 1970

הספרייה

בקומה השנייה של הבניין מיקמו האדריכלים את ספריית המוזיאון, שכללה שלושה אגפים ששטחם כ־400 מ"ר: אגף ספרים וכתבי־עת; אגף תערוכות נודדות (שדאג להצגת רפרודוקציות של עבודות אמנות ברחבי ישראל); וארכיון אמנות ישראלית, שכלל בעיקר קטעי עיתונות מן הארץ ומן העולם על אמנות ואמנים ישראלים. הספרייה שירתה ומשרתת חוקרות וחוקרים ושוחרי אמנות, ועומדת כמובן לרשותם של עובדי המוזיאון. ביום פתיחתה היו בה כ־30 אלף כותרים, שנרכשו ברובם בתרומה שהתקבלה מהלנה רובינשטיין (הספרייה נקראה על שמה). במהלך התכנון שקלו איתן וישר לפתוח את החלל אל המבואה המרכזית, אך בסופו של דבר הותקנו במקום חלונות עץ לבידוד אקוסטי, שהפכו לאלמנט העיצובי המרכזי של הספרייה. עם הרחבת המוזיאון והקמת הבניין ע"ש שמואל והרטה עמיר ב־2011, הועברה הספרייה לבניין החדש ואת מקומה המקורי מאכלס כיום ארכיון עזריאלי לאדריכלות.

44 הספרייה: פרספקטיבה, 1965

45 הספרייה, 1971

46 הספרייה: אולם הקריאה, 1971

47 גשר הכניסה לספרייה (כיום ארכיון עזריאלי לאדריכלות), 2019

